

Ion CARAMITRU:

„În teatru totul trebuie să aibă consistență”

Maria Sârbu: *Sunt douăzeci de ani de când s-a înființat UNITER și tot atâția de când sunteți președintele acestei Uniuni. V-ați gândit atunci, în februarie 1990, că veți ajunge să faceți un bilanț al activității de două decenii?*

Ion Caramitru: Nu, nu ne-am gândit. Nu aveam o perspectivă pe termen scurt, darămite pe termen lung, pentru douăzeci de ani...

M.S.: *Ce element a stat la baza instituirii Uniunii Teatrale din România?*

I.C.: Ne-a împins la această decizie tot ceea ce trăisem, ca artiști de teatru, suportând cenzură, degradarea socială și economică, prin includerea artiștilor la categoria „prestatori de servicii artistice”, după anul 1977, când activitatea a fost decăzută la grupa a treia de muncă, cu urmările firești ale acestei încadrări de pensionare. A fost și o ruptură atunci: ATM – Asociația Oamenilor de Artă din Instituțiile Teatrale și Muzicale s-a desființat. Cei care țineau de zona muzicală au făcut o uniune separată. Noi ne-am gândit să organizăm o instituție teatrală în care să cuprindem toate categoriile de creatori, dar și pe critici, pe artiștii de circ. Am luat, în grabă, ca model, două state a două uniuni care deja funcționau: Uniunea Scriitorilor și Uniunea Artiștilor Plastici, dacă nu mă înșel. Mai mult sau mai puțin, am copiat acele statute, folosind același sistem de împărțire pe secții, pe categorii de creatori, lucru care s-a dovedit greșit și lipsit de flexibilitate.

M.S.: *Și ce s-a întâmplat?*

I.C.: Doi ani mai târziu, am modificat statutul, ceea ce a condus la desființarea secțiilor, la înființarea unei structuri care să lucreze pe proiecte și programe. A fost atunci și o rezistență teribilă din partea secției de critică, mai precis a domnului Valentin Silvestru, care nu putea să accepte ideea că nu va tutela această Uniune, lucru care nu a mai fost posibil după noul statut.

M.S.: *S-a dovedit eficient noul sistem?*

I.C.: S-a dovedit a fi foarte bun, pentru că, odată cu intrarea pe acest sistem, UNITER a lansat proiecte, care apoi au devenit programe, lucru foarte important, pentru că proiectele se verifică în derulare. Cele mai importante care au pornit la drum au fost Festivalul Național de Teatru și Gala Premiilor UNITER.

M.S.: *Ce rol a avut Gala din 1993 și până în prezent?*

I.C.: Este programul-panaș al UNITER și a avut un rol cu totul remarcabil. A făcut ca actorii mari să se poată confesa, în public, în direct la televiziune, lucru care a readus rapid un interes sporit față de munca în teatru, pentru că aceasta devenise mai puțin interesantă, iar în stradă, în activitățile partidelor la început de drum viața bătea teatrul, cum se spune acum. Apoi prima și cea mai mare urgență a fost corelarea Uniunii, a vieții teatrale, cu cele mai importante structuri europene. S-a raliat la organisme, unele aflate sub tutela Consiliului Europei, precum: IETM, EFAN și altele, întreținând, ca interlocutor și ca intermediar, relații între festivaluri și teatre din România și Festivalul Național.

M.S.: *Prima ediție a Festivalului Național de Teatru, desfășurată în 1990, a avut un impact vizibil...*

I.C.: Atunci au fost selecționate două spectacole, care au plecat în Anglia. Apoi am organizat structura numită „Noroc”, care a asociat UNITER cu mai multe instituții de gen din Marea Britanie, venind în această structură și British Council.

Foto: Maria Sârbu

Au avut loc turnee în dublu sens, schimburi spectaculoase de tineri, care au participat, în special, la ateliere de creație. Tot în acea perioadă, datorită vizitei făcute în 1990 în Parlamentul Franței, la inițiativa președintelui de atunci a Parlamentului francez, care a pus la dispoziția României un avion ce a dus la Paris toată floarea cea vestită a culturii românești, am constituit Teatrul franco-român care a funcționat câțiva ani buni. Nu mai vorbesc de entuziasmul apărut imediat, de a întreține dramaturgia originală și instituirea concursului „Cea mai bună piesă românească a anului”, care împlinește, de asemenea, 20 de ani. Apoi a fost alăturat proiectul devenit program – Gala Tânărului Actor. Din nevoile celor în vârstă și a problemelor lor de sănătate a apărut Programul „Artiștii pentru artiști”.

M.S.: *O extindere spre zona socială.*

I.C.: Deși Uniunea nu este un sindicat, și-a propus prin statutul său să aibă și această obligație și lucrul merge foarte bine. UNITER a contribuit substanțial la inițierea și votarea în Parlament a *Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe*, din 1996, iar apoi la înființarea celui statut al artistului, fără valoare juridică, dar care a asociat Ministerul Culturii cu uniunile de creatori, atunci când am devenit ministru. Toată legislația în domeniu a început să fie mai flexibilă. Și pe plan economic am ajuns, astăzi, la unele rezultate, fundamentale pentru supraviețuirea artiștilor în vârstă, care câștigă, prin apartenența la uniune, un supliment de 50% din pensia pe care o au. Beneficiază membrii celor șase uniuni din cadrul Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori din România – ANUC. Există și indemnizația de merit, dar și cota forfetară la câștigurile pe contractele de colaborare. Toate acestea au îmbunătățit viața artiștilor, care era vai de ea.

M.S.: *În 1990, au intrat oamenii cu încredere în Uniune?*

I.C.: Au intrat entuziaști, după care a fost un reflux de interes. Lumea începuse să se întrebe: dar ce face Uniunea pentru noi? Ca și cum Uniunea fusese creată doar ca să facă ceva pentru fiecare. Uniunea avea nevoie de oameni energici, care să vină cu idei, care să propună soluții, să se bată. Ne-am bătut, am ieșit și în stradă, când guvernul de atunci își propunea aberații din punct de vedere al finanțării și al întreținerii creativității în România. Am fost cooptați în mai toate comisiile de specialitate, când era vorba de legislație. Am creat lucruri foarte importante. La inițiativa UNITER s-a înființat ANUC în care intră Uniunea Teatrală, Uniunea Cineaștilor, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Artiștilor Plastici, Uniunea Arhitecților. Alianța a devenit o forță ce administrează interesele a peste 12 mii de membri ai acestor uniuni – artiști de elită, artiști profesioniști.

M.S.: *UNITER este singura Uniune de profil în România. În alte domenii, cum ar fi de exemplu cel al cinematografului, există mai multe organizații.*

I.C.: După părerea mea, acelea sunt inoperante. Aici e vorba de apărarea drepturilor fundamentale ale tuturor oamenilor de teatru, nu pe grupulețe sau pe zone de interese.

M.S.: *Acum UNITER are mulți membri.*

I.C.: Nu mai prididim câtă lume vrea să intre în Uniunea noastră. Trebuie să fim foarte atenți, pentru că sunt și dosare trimise la plesneală de oameni atrași de facilitățile despre care am vorbit.

M.S.: *Câți membri sunt?*

I.C.: Aproape două mii.

M.S.: *Uniunea are statutul de instituție de utilitate publică.*

I.C.: Este o altă calitate obținută prin Hotărâre de Guvern și printr-o analiză exhaustivă a activității Uniunii. Un asemenea statut se acordă foarte greu. Nu mai vorbesc de faptul că sediul UNITER obținut chiar în februarie 1990 a fost în pericol de a fi pierdut. Proprietarul de drept a obținut casa, apoi a pus-o în vânzare, iar prin Hotărârea Consiliului General al Municipiului București și la inițiativa

primarului Adrieian Videanu a fost cumpărată de Primărie. Tot prin Hotărârea Consiliului General a fost dată în folosință gratuită pentru 49 de ani Uniunii Teatrale. Asta ne-a ajutat să continuăm alte proiecte inițiate și anume crearea unui spațiu de „loasir“, să zic așa, de a avea un club și un restaurant al artiștilor. Am putut realiza acest lucru doar în 2009. Acum avem o grădină terasă-restaurant și mai nou un restaurant la parterul clădirii, unde, în regim de club, membrii Uniunii au și bonificații la prețuri, dar și dreptul de a veni cu prieteni și cunoscuți.

M.S.: *Ați luptat ca să reușiți?*

I.C.: Sunt douăzeci de ani de luptă. UNITER nu are subvenții; salariile celor care lucrează sunt obținute din ceea ce poate să facă material UNITER, dar nu poate face foarte multe. Odată cu deschiderea restaurantului, avem ceva venituri. Beneficiem și de o lege la care am contribuit, Legea privind timbrul cultural, dar care nu permite cheltuieli legate de salarii, întreținerea clădirii etc. Ne permite însă finanțarea diferitor activități, acoperirea cheltuielilor pentru burse obținute de tinerii artiști, întreținerea artiștilor în vârstă ș.a.

M.S.: *Este UNITER și o pepinieră?*

I.C.: De la noi au plecat mulți oameni care au lucrat și au învățat ce înseamnă management cultural mult mai devreme decât apariția acum câțiva ani a școlilor de profil. Au ajuns directori de instituții culturale și atașați culturali în străinătate. Unii conduc în România instituții și agenții cu profil cultural. Este o pepinieră. În acest moment, Uniunea noastră este foarte cunoscută în Marea Britanie, Franța, Italia, în țările din jurul nostru. UNITER administrează și Secția română a Institutului Internațional de Teatru (ITI), este și sediul AICT – Secția română. E centrul vital, placa turnantă a celor mai multe activități care țin de domeniul teatrului, administrând nu instituții, ci persoane, indivizi.

M.S.: *Dincolo de programele de bază, UNITER aplică la diverse fonduri. Cum se hotărăște acest lucru?*

I.C.: Da, avem programele de bază, dar de multe ori discutăm în Senatul UNITER și aplicații individuale, fie că e vorba de participări la diferite ateliere de creație din lume pentru a acoperi o parte de cheltuieli, fie că e vorba strict de un proiect teatral care să se deruleze în interiorul Uniunii. Un exemplu este proiectul de operă câștigat de UNITER în cadrul Programului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007“, *Tragedia lui Carmen*, care s-a jucat la Sibiu, în curtea Muzeului de Istorie. Regia îmi aparține. Datorită calității, spectacolul a fost invitat să deschidă Festivalul „George Enescu“ la București și apoi Festivalul Național de Teatru, tot în 2007. Era o întreprindere privată 100%.

M.S.: *Vreți să reluăți acum spectacolul.*

I.C.: Calculele noastre indică o sumă foarte mare numai pentru colaboratori, dacă îl reluăm sub aceeași formă. Am vorbit la Opera Națională București, pentru că e nevoie de o orchestră, de dirijor, de soliști. Am propus conducerii Operei, se pare că și această instituție va intra în reparații în acest an, să realizăm o coproducție, cel puțin pe perioada cât sunt reparațiile. Să jucăm la Teatrul Național din București, dar cu orchestră, cu dirijor și cu soliști de la Operă. Uniunea Teatrală, care e proprietara spectacolului, să pună la dispoziție decorul și costumele. Vor fi și actori ai Naționalului și o figurație de copii, pe care trebuie să o găsec și o voi găsi în București. Aș vrea să punem în scenă din nou acest spectacol, care s-a jucat practic de șase ori la Sibiu și de două ori la București. Este păcat de Dumnezeu, că e o frumusețe. S-ar putea ca în mai să avem acest spectacol.

M.S.: *Pe lângă UNITER este și o editură. Cum se descurcă în condițiile actuale?*

I.C.: Biblioteca cărților apărute sub egida Editurii UNITEXT atinge un număr impresionant de titluri de specialitate, care acoperă aproape întreaga literatură necesară celor care vor să-și dedice viața teatrului și au nevoie de lecturi specializate. Editura, cu toate dificultățile, căutând bani, a reușit să funcționeze bine.

M.S.: *Echipa UNITER a fost și este mică și cu toate acestea s-au reușit atâtea.*

I.C.: Nu pot să nu vorbesc despre cele care lucrează în UNITER, puține la număr, căci e o zonă populată aproape în exclusivitate din femei. Nu pot să nu vorbesc de Aura Corbeanu, de modul în care și-a dedicat viața conducerii acestei instituții ca vicepreședinte executiv, de Carmen Marinescu, contabilă-șefă, care face nu numai contabilitate, dar și alte lucruri foarte necesare, de tinerele doamne și domnișoare, pe care am reușit să le trimitem în străinătate, să se specializeze. Ele asigură viața de zi cu zi a Uniunii.

M.S.: *Anul trecut v-ați confruntat cu mari probleme financiare în organizarea și desfășurarea celor două importante evenimente: Gala Premiilor UNITER și Festivalul Național de Teatru. 2010 este un an la fel de greu. Aveți soluții?*

I.C.: Într-adevăr, este o mare problemă. Anul trecut, cele două evenimente mari au fost în colaps și nu știu cum se vor desfășura în acest an. Mă gândesc doar la această aniversare – 20 de ani de UNITER, care ar putea atrage atenția. În 2009, Gala și Festivalul s-au făcut cu bugete înjumătățite față de anul precedent, ceea ce a dus la multe renunțări. Gala a trebuit mutată de la Sala Mare a Teatrului Național în Studioul Televiziunii Române, iar Festivalul Național s-a desfășurat fără spectacole invitate din străinătate. Sperăm ca anul acesta să fie mai bine.

M.S.: *Sunteți actor, jucați, dar și regizați spectacole. A fost greu să cârmuiți totodată o Uniune de creatori?*

I.C.: A fost foarte greu. La început s-a înregistrat o asociație cu scop asemănător, cu nume prestigioase la vârf, dar care nu a reușit să facă ceva. Și s-a autodesființat. A fost o lovitură morală extrem de neplăcută. Apoi a fost spaima pierderii sediului – o încercare îngrozitoare pentru ființa noastră; cu ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor care s-au întors cu fața către Uniune am reușit să obținem această clădire ca sediu încă pentru 49 de ani. Mai avem încă un scop de materializat, construirea Casei unde să se retragă artiștii în vârstă. Avem terenul. Toți cei care s-au apropiat de noi, în sensul de a se asocia în construcție, au vrut altceva decât se putea face acolo. Acum deschidem din nou un front de publicitate a acestui proiect. Trebuie să-l fac. Tot ce mi-am propus să fac în acești ani am reușit, împreună cu colegii mei de la UNITER. Din fericire, mulți dintre cei care în trecut priveau cu dispreț Uniunea, întrebându-se ce face aceasta pentru ei sau din motive personale nu doreau să audă de mine sau de altcineva; acuma, după ce lucrurile s-au stabilizat, s-au întors cu fața spre UNITER. Mă bucură asta. Știu că dragoste cu sila nu se poate, dar până la urmă tot faptele spun dacă lucrurile sunt de calitate sau nu. Privesc în spate cu nostalgie, cu nostalgia care pornește în special de la faptul că foarte mult din timpul meu liber pe care îl puteam folosi în carieră l-am dedicat Uniunii. Am renunțat la multe lucruri pe care puteam să le fac. Așa cum am renunțat și în perioada de ministeriat. Dar nu-mi pare rău. Cred că ceva rămâne și are stabilitate, ceea ce mă bucură.

M.S.: *În septembrie va avea loc Adunarea Generală UNITER. Veți candida din nou?*

I.C.: E o problemă foarte spinoasă. Am vrut ca ultimele două mandate să nu le mai acopăr. Am responsabilitate și la Teatrul Național, unde sunt director. Mi-e foarte greu să mă împart. Acum trei ani și jumătate anunțasem că nu candidez și a apărut nenorocirea cu sediul, ori cineva trebuia să se bată pentru acest lucru. Nu am avut încotro, dar nici nu s-a înscris altcineva pentru președinția UNITER. E un statut foarte democratic. Spectrul pierderii sediului m-a convins să mai candidez o dată. Nu era nimeni să ducă la capăt această nebulie. Trebuie să-i mulțumesc pe această cale maestrului Radu Beligan, al cărui cuvânt a contat enorm. Cumpărarea sediului de către Primărie pentru a fi dat în continuare Uniunii s-a discutat în trei ședințe ale Consiliului General al Municipiului București. S-a refuzat. Votul în asemenea cazuri trebuie asigurat cu două treimi din membrii

Foto: Florin Biolan

Consiliului General, ceea ce nu s-a putut la cele trei ședințe. Pentru cea de-a patra, l-am rugat pe maestrul Beligan să vină cu mine la ședință și cuvântul lui a fost hotărâtor. A vorbit în fața consilierilor, a explicat, am vorbit și eu și până la urmă au votat. Consilierii sunt reprezentanți ai partidelor politice. Nu cred că este cineva astăzi în România să se bucure de simpatia tuturor partidelor politice în același timp. Și în niciun caz eu. Așa că scopul nostru a avut de suferit din cauza persoanei mele la un moment dat, în acea conjunctură. Maestrul Beligan a explicat că-i vorba de o zonă care e în afara jocului politic. De altfel, am și anunțat în acea ședință că dacă asta e condiția, dacă asta este cumva opreliștea, eu îmi dau demisia pe loc, în consiliu. Nu mi s-a cerut. Până la urmă s-a votat. A fost o bătălie care trebuia câștigată. Și nu mai aveam timp să mai adunăm alte armate.

M.S.: *Și dacă nici de această dată nu va candida altcineva la președinția UNITER?*

I.C.: Nu pot să spun la ora asta nimic. Teatrul Național apasă pe umerii mei și mă bucur că am reușit să-l orientez estetic spre ceea ce trebuie să facă. Aș vrea să mai aduc niște oameni importanți, care nu au ajuns încă să lucreze aici. Repertoriul și titlurile pe care le avem au făcut o impresie extraordinară la întâlnirea Teatrelor Naționale care a avut loc recent la Budapesta. Avem 46 de titluri în repertoriu. Acoperim tot ce e mai important în teatrul clasic și contemporan. Dar încep lucrările pentru reabilitarea clădirii, va fi un coșmar aici. Eu nu știu dacă o să am timp și energie. Nu pot să spun acum.

M.S.: *Cum vedeți UNITER peste alți 20 de ani?*

I.C.: Mai bine întrebați-mă cum văd teatrul românesc peste 20 de ani.

M.S.: *Eu cred că lumea va veni în continuare la teatru.*

I.C.: Eu nu sunt prea optimist. Din cauza calității școlii românești de teatru, care mă îngrijorează pe zi ce trece. Să ne uităm puțin în urmă cu câțiva ani, să vedem câți actori și regizori promițători apăreau și ce puțini apar acum. Deși pare paradoxal, s-au deschis foarte multe școli de teatru în țară, dar vedetele tinere unde sunt? Unde sunt cei care făceau o școală serioasă? Pe vremuri erau două școli și amândouă serioase, la București și la Târgu Mureș. Criteriile de primire erau foarte severe. La Teatru veneau să dea cei mai înzestrați, care nu doreau să facă, să zicem, avocatură sau justiție comunistă, arhitectură comunistă și atunci veneau acolo unde simțeau că e un aer de libertate. Dădeau la Teatru. Raportul între câți veneau și câți reușeau era ca și acum, numai că atunci când am dat noi admiterea erau 2.000 de candidați și raportul celor buni era cam de 20%. Acum sunt cu chiu cu vai 200–300 de candidați și raportul e tot de 20%. Acești 20% sunt astăzi infinit mai puțini decât erau atunci. Noi, odată intrați în școală, dădeam peste profesori mari, maeștri ai scenei românești, care aveau ca asistenți viitori maeștri. Acum la școli sunt în general actori mediocri, au prins și această cursă cu doctoratele, care este o mare greșeală. În învățământul artistic ideea unui doctorat este criminală. În teorie, e bună ideea să faci un doctorat, dacă vrei să fii la catedră. Dar unele doctorate sunt o rușine acum. Am citit câteva și m-a luat groaza. Se fac doctorate pe bandă rulantă. Nu e calitate. Cei care au timp și se duc să rămână la școală sunt în general cei care nu joacă teatru, care nu pun în scenă sau pun în scenă prost sau joacă prost. Aici e baza. Competiția de piață deschisă care e în România, tentațiile zilei, aceste televiziuni nenorocite atrag hrăpăreț tineri care au cât de cât talent. După ce îi vezi de câteva ori acolo, nu mai vrei să te uiți la ei pe scenă. Ei însă nu realizează acest lucru. Actoria e o meserie care trebuie învățată bine, exersată bine. Apropo de ideea doctoratelor. Nici Liviu Ciulei, nici Andrei Șerban, care sunt profesori plini la Columbia University, nu au doctorate în materie. Dacă ar fi invitați să predea cursuri în România, ei trebuie să facă un doctorat. De ce să facă un doctorat? Ei sunt doctori. Sunt îngrijorat de ceea ce vine în spate. Am încercat regizori tineri care nu știu *abc*-ul. Încearcă tot felul de chestii formale care n-au niciun fel de relevanță. În teatru, lucrul trebuie să aibă consistență.